

Бобошко О. М.,
старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Криворізького факультету
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(м. Кривий Ріг, Україна)

УДК 328.185

МЕХАНІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ, СУДОВИХ ОРГАНІВ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАНІ КРИМІНАЛЬНИХ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Стаття присвячується розробці та втіленню сучасних заходів запобігання корупції шляхом здійснення прокурорського нагляду та судового контролю за виконанням законів органами досудового розслідування на різних стадіях розслідування у справах про кримінальні корупційні правопорушення. Законодавство чітко і докладно не регламентує діяльність органів досудового розслідування при проведенні слідчих дій, тому у їх практичній діяльності мають місце порушення прав і свобод громадян, які є учасниками досудового розслідування в кримінальному корупційному провадженні. Ці та інші обставини вимагають від органів суду та прокуратури активно проводити наглядову та контролюючу діяльність, чітко і в повному обсязі виконувати завдання з виявлення, усунення і попередження корупційних правопорушень при провадженні досудового розслідування.

Ключові слова: досудове розслідування, корупційні правопорушення, попередження корупції, антикорупційне законодавство, прокурорський нагляд, судовий контроль.

Olena Boboshko. The Mechanism of Activity of Law Enforcement, Courts in Pre-trial Investigation of Criminal Corruption Offenses. –Article.

The article is devoted to the development and implementation of modern methods of preventing corruption through the implementation of the prosecutor's supervision and judicial control over the execution of laws by the bodies of pre-trial investigation at various stages of the investigation in cases of criminal corruption offenses.

Legislation clearly does not regulate the activities of the bodies of inquiry and preliminary investigation in the conduct of investigative actions, in their practical activities there are violations of the rights and freedoms of citizens who are participants in the pre-trial investigation of criminal corruption production. These circumstances require the bodies of the court and the prosecutor's office to actively supervise and control, clearly and fully perform the tasks of identifying, eliminating and preventing corruption offenses during the inquiry and pre-trial investigation.

Keywords: pre-trial investigation, corruption offense, prevention of corruption, anti-corruption legislation, prosecutor's supervision, judicial control.

Бобошко Е. Н. Механизм деятельности правоохранительных, судебных органов в досудебном расследовании уголовных коррупционных правонарушений. – Статья.

Статья посвящена разработке и внедрению современных методов предупреждения коррупции путем осуществления прокурорского надзора и судебного контроля за исполнением законов органами досудебного расследования на разных стадиях расследования по делам об уголовных коррупционных правонарушениях. Законодательство четко не регламентирует деятельность органов предварительного расследования при проведении следственных действий, поэтому в их практической деятельности имеют место нарушения прав и свобод граждан, являющихся участниками досудебного расследования по уголовному коррупционному производству. Данные обстоятельства требуют от органов суда и прокуратуры активно проводить надзор и контроль, четко и в полном объеме выполнять задачи по выявлению, устранению и предупреждению коррупционных правонарушений при осуществлении досудебного расследования.

Ключевые слова: досудебное расследование, коррупционное правонарушение, предупреждение коррупции, антикоррупционное законодательство, прокурорский надзор, судебный контроль.

Тематика розробки та втілення сучасних заходів запобігання корупції в кримінальному законодавстві є сьогодні надзвичайно актуальною, особливо враховуючи те, що корупція в наш час стала системним і масштабним явищем, справжнім викликом для Української держави і суспільства, що вимагає відповідного реагування. Світова спільнота однозначно відзначає, що корупція загрожує правопорядку, демократії та правам людини, руйнує належне управління, чесність та соціальну справедливість, перешкоджає конкуренції та економічному розвитку, загрожує стабільності демократичних інститутів і моральним засадам суспільства. Вона завдає шкоди сталому розвитку й принципу верховенства права [1]. Враховуючи це, Президент України ставить перед усіма державними органами завдання створити дієвий механізм

боротьби з корупцією. До того ж метою Антикорупційної стратегії на 2014–2017 роки є зменшення рівня корупції в Україні шляхом усунення передумов її виникнення через упровадження превентивних заходів, зміцнення режиму законності, а також формування у суспільстві нетерпимого, негативного ставлення до корупції як суспільно небезпечного явища за допомогою спільних зусиль державних та громадських структур, за участю міжнародних організацій [2].

Особливості корупційних процесів та антикорупційної діяльності в Україні – це цілий комплекс питань, які потребують дослідження і вирішення. Тому аналіз правовідносин, що виникають у зв'язку з участю прокурора, слідчого судді, суду у досудовому розслідуванні кримінальних корупційних правопорушень, дають змогу визначити закономірності та чинники розвитку корупційних процесів, їх тенденції, недоліки антикорупційного законодавства та основні проблеми, які виникають у його застосуванні. Зазначену проблематику досліджували і зарубіжні (К. М. Абдієв, В. В. Астанін, Б. В. Волженкін, М. Ю. Тіхоміров, П. М. Панченко, В. К. Врублевский, А. І. Долгова), і вітчизняні (Л. В. Багрій-Шахматов, М. І. Бажанов, В. І. Борисов, В. М. Гаращук, П. Т. Гега, М. І. Мельник, М. І. Хавронюк, В. С. Зеленецький, Ю. В. Баулін, А. П. Закалюк, В. В. Голіна, О. Г. Кальман, М. І. Камлик, В. П. Корж, М. Й. Коржанський, О. М. Литвак, П. С. Матишевський, Д. Г. Михайленко та інші) науковці. Проте механізм діяльності правоохоронних, судових органів в досудовому розслідуванні кримінальних корупційних правопорушень з урахуванням положень чинного КПК України і формулювання відповідних пропозицій щодо удосконалення її законодавчого та організаційно-методичного забезпечення в їх розвідках не розглядався, що і визначило тематику та мету цієї статті.

З метою активізації запобігання і протидії корупції в Україні вжито ряд організаційно-правових заходів, основними з яких є створення належної законодавчої бази. Так, прийнято закони України «Про запобігання корупції» [3] та «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки». Реалізуючи міжнародну стратегію протидії корупції, Верховна Рада України прийняла цілу низку нормативно-правових актів, зокрема закони України від 14.10.2014 р. «Про Національне антикорупційне бюро України» [4], від 10.12.2015 р. «Про державну службу» [5], від 23.03.2017 р. «Про внесення змін до деяких законів України щодо

особливостей фінансового контролю окремих категорій посадових осіб» [6], а відповідно до стандартів Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією – Закон «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [7]. Органами суду, прокуратури у взаємодії з іншими правоохоронцями держави вжито низку організаційно-практичних заходів, спрямованих на запобігання і протидію корупції. Зокрема, продовжується виконання Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2014-2017 роки.

Для забезпечення належної організації діяльності правоохоронних органів у сфері запобігання корупції прийнято ряд змін до національного антикорупційного законодавства, а саме до Закону України «Про прокуратуру» [8] внесено зміни щодо забезпечення прозорості в організації діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з метою виконання рекомендацій Міжнародного валютного фонду, а також внесені зміни до деяких законодавчих актів України щодо виконання рекомендацій, які містяться у шостій доповіді Європейської комісії про стан виконання Україною плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, стосовно удосконалення засад діяльності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Законами України від 14.10.2014 р. №1697-VII «Про прокуратуру» передбачено створення принципово нового органу прокуратури – Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (далі – САП), призначенням якої є реалізація функцій прокуратури у сфері запобігання і протидії корупції, та № 1698-VII «Про Національне антикорупційне бюро України», відповідно до якого створено новий державний правоохоронний орган (далі – НАБУ), на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Завданням НАБУ є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці. Зазначені заходи сприяли переорієнтації зусиль на досягнення якісного кінцевого результату.

Попри вжиті заходи, діяльність правоохоронних органів щодо запобігання і протидії корупції усе ще не повною мірою відповідає потребам практики, не забезпечує істотного зменшення кількості корупційних правопорушень, особливо серед посадовців, суддів та працівників правоохоронних органів.

Нагляд та контроль за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство та процесуальне керівництво досудовим розслідуванням існують у більшості європейських держав. Найбільш показовим є іспанський досвід інституціоналізації спеціалізованої антикорупційної прокуратурської служби. Прокуратура Іспанії є складовою судової влади і користується функціональною автономією як служба державного обвинувачення. Конституцією Іспанії визначено, що завданням служби державного обвинувачення є сприяння відправленню правосуддя з метою захисту законності прав громадян і захищених законом суспільних інтересів, вжиття заходів на підставі закону або за запитом зацікавленої сторони, а також забезпечення незалежності суддів і захисту в них суспільного інтересу [9].

Судово-правова реформа в Україні спрямована на створення системи правових гарантій, які б забезпечували людині максимум правових засобів для захисту її прав. В даний час народні депутати намагаються всіма силами розробити та прийняти новий закон про Антикорупційний суд в Україні як Вищий спеціалізований суд першої інстанції, якому будуть підслідні кримінальні корупційні провадження, що розслідуються НАБУ. Але цей законопроект народного депутата Є. Соболева було відкликано, а законопроект Президента України П. Порошенка був поставлений на голосування в першому читанні. Кримінальні корупційні провадження, які розслідує НАБУ, а також ті, які розслідує Генеральна прокуратура України, повинні дійти не лише до стадії передачі до суду, а й по них мають бути винесені вироки. Це засвідчить, по-перше, що в Україні є справедливе покарання, по-друге, дозволить повернути вкрадені кошти до бюджету. Наразі з цим питанням є проблеми, вирішити які допоможе Спеціалізований антикорупційний суд.

Проте значна кількість порушень стосується порушення прав особи під час проведення досудового розслідування. Це обумовлює потребу переосмислення кримінально-процесуальних гарантій, зокрема місця прокуратурського нагляду, судового контролю як однієї з

ключових гарантій забезпечення процесуальних прав учасників кримінального судочинства.

У діяльності органів прокуратури особливе місце займає нагляд за додержанням законів при проведенні досудового розслідування, що здійснюється правоохоронними органами. Таке становище зумовлено тим, що органи дізнання та досудового слідства, розслідуючи та розкриваючи злочини, вимушені обмежувати конституційні права й свободи громадян у кримінальному процесі, уживати заходів процесуального примусу. Такі обставини істотно впливають на інтереси й права громадян, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Незважаючи на те, що законодавством, особливо КПК України [10], чітко і докладно регламентується діяльність органів дізнання і досудового слідства при проведенні слідчих дій, у їх практичній діяльності мають місце порушення прав і свобод громадян. Ці та інші обставини вимагають від органів прокуратури активно проводити наглядову діяльність, чітко і в повному обсязі виконувати завдання з виявлення, усунення і попередження, у т. ч. і закону при провадженні досудового розслідування.

Досудове розслідування здійснюється: 1) слідчими підрозділами: а) органів внутрішніх справ; б) органів безпеки; в) органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства; г) органів державного бюро розслідувань; 2) підрозділом детективів, підрозділом внутрішнього контролю НАБУ. Останні хоч і отримали назву «досудових» органів (кінцеве рішення у кримінальних справах приймає суд), однак при його провадженні визначаються характер і обсяг обвинувачення, юридична оцінка злочину, що обумовлює вид і розмір покарання, встановлюється коло доказів у кримінальному провадженні, в межах якого, як правило, здійснюється судовий розгляд.

Правильно організоване досудове розслідування завдяки прокурорському нагляду є однією з істотних гарантій швидкого і повного розкриття та розслідування злочину в сфері корупції, і в кінцевому підсумку винесення судом законного і справедливого вироку.

Важливою особливістю нагляду за органами, які провадять досудове розслідування є наявність у прокурора владно-розпорядчих повноважень, що закріплені в законі. Визначаючи статус і повноваження прокурора при здійсненні ним нагляду в стадії досудового слідства, А. І. Михайлов слушно підкреслює, що прокурор, який є представником державного органу, здійснює вищий нагляд за закон-

ністю в даній процесуальній стадії, наділений владно-розпорядчими повноваженнями, що створюють для нього можливість ефективно здійснювати нагляд за виконанням законів органами дізнання і досудового слідства з тим, щоб забезпечити розкриття кожного злочину, а також всебічність і об'єктивність розслідування кожної кримінальної справи [11, с.118].

Як вже зазначалося, новим Законом України від 14.10.2014 р. «Про прокуратуру» передбачено створення САП, призначенням якої є реалізація функцій прокуратури у сфері запобігання і протидії корупції. САП утворюється на правах структурного підрозділу Генеральної прокуратури України, проте є автономною від неї не лише в організаційному, а й у функціональному відношенні. На неї покладаються специфічні функції, предметною сферою яких є протидія корупційним правопорушенням, а саме:

- здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, яке здійснюється НАБУ. Ця функція САП реалізується в межах конституційної функції прокуратури України зі здійснення нагляду за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство. Підслідність НАБУ встановлюється ч. 5 ст. 216 КПК України. Отже, прокурори САП здійснюють процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, яке проводиться слідчими НАБУ;

- підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях. Ця функція САП здійснюється в межах реалізації конституційної функції прокуратури з підтримання державного обвинувачення в суді. Вона виступає логічним продовженням здійснення прокурорами САП процесуального керівництва досудовим розслідуванням, яке проводиться слідчими НАБУ;

- представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених Законом і пов'язаних з корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями. Ця функція САП реалізується в межах конституційної функції прокуратури України з представництва інтересів громадянина або держави у суді у випадках, визначених законом. Порівняно із загальними підставами представництва інтересів громадянина або держави у суді, визначеними у ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», межі цієї функції САП визначає зв'язок підстав представництва із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

Визначення таких правопорушень, міститься у Законі України «Про запобігання корупції». Так, відповідно до ч. 1 ст. 1 цього Закону, корупційне правопорушення – це діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність. Правопорушення, пов’язане з корупцією – це діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність. Перелік таких правопорушень, за які передбачено кримінальну відповідальність, визначається згідно з приміткою до ст. 45 КК України [12] (корупційними злочинами вважаються злочини, передбачені ч. 2 ст. 191, ч. 2 ст. 262, ч. 2 ст. 308, ч. 2 ст. 312, ч. 2 ст. 313, ч. 2 ст. 320, ч. 1 ст. 357, ч. 2 ст. 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені ст. ст. 354, 364, 364-1, 365-2, 368-370 КК України), а адміністративних правопорушень, пов’язаних із корупцією – Главою 13-А КУпАП.

Діючий КПК України (гл. 26) передбачає можливість оскарження до слідчого судді рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування.

На досудовому провадженні можуть бути оскаржені рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора про:

– бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про корупційне кримінальне правопорушення, у неповерненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 КПК, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов’язаний вчинити у визначений КПК строк;

- зупинення досудового розслідування;
- закриття кримінального провадження;
- закриття кримінального провадження та/або провадження щодо юридичної особи;
- відмову у визнанні потерпілим;
- рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки;

- рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій;
- рішення слідчого, прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 КПК.

Крім цього, суд безпосередню приймає рішення про застосування заходів забезпечення кримінального провадження у вигляді накладення грошового стягнення, тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади, тимчасового доступу до речей і документів, тимчасового вилучення майна, арешт майна, затримання особи, обрання запобіжних заходів – особисте зобов'язання, особиста порука, застава, домашній арешт, тримання під вартою (гл. 10-18 КПК), при проведенні слідчих дій – проникнення до житла чи іншого володіння особи (ст. 233 КПК), обшуку (ст. 234 КПК), огляд житла чи іншого володіння особи (ст. 237 КПК), примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи (ч. 3 ст. 242 КПК), проведення негласних слідчих (розшукових) дій – аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК) та ін.

Наділення судових органів контрольними повноваженнями за досудовим розслідуванням – один із засобів зміцнення законності на досудових стадіях кримінального процесу, дієвий бар'єр проти свавілля і беззаконня з боку органів досудового розслідування. Це ефективна додаткова гарантія захисту прав і свобод громадян, залучених у кримінальне судочинство, що повністю відповідає ідеї підвищення ролі судової влади у правовій державі.

Таким чином, нагляд та контроль за додержанням законів при проведенні досудового слідства під час розслідування кримінальних корупційних правопорушень у діяльності судових органів та прокуратури займає особливе місце. Таке становище зумовлено тим, що органи досудового розслідування, розслідуючи та розкриваючи дану категорію злочинів, вимушені обмежувати конституційні права й свободи громадян у кримінальному процесі, вживати заходів процесуального примусу. Такі обставини істотно впливають на інтереси й права громадян, які є потерпілими під час скоєння корупційного правопорушення. Незважаючи на те, що законодавством, особливо КПК, чітко і докладно не регламентується діяльність органів дізнання і досудового слідства при проведенні слідчих дій, у їх практичній діяльності мають

місце порушення прав і свобод громадян, які є учасниками досудового розслідування в кримінальному корупційному провадженні

Ці та інші обставини вимагають від органів суду та прокуратури активно проводити наглядову та контролюючу діяльність, чітко і у повному обсязі виконувати завдання з виявлення, усунення і попередження корупційних правопорушень при досудовому розслідуванні.

Особливу увагу треба приділяти законності при прийманні, реєстрації заяв і повідомлень про кримінальні корупційні правопорушення та їх розслідування.

Завдання прокурорського нагляду в досудовій стадії реалізується в декількох взаємопов'язаних напрямках. По-перше, завданням прокурорського нагляду є своєчасне вжиття передбачених законом заходів до усунення будь-яких порушень закону, від кого б ці порушення не виходили. По-друге, це вжиття заходів до виконання органами досудового розслідування вимог ч. 2 ст. 9 КПК про всебічне, повне і неупереджене дослідження обставини кримінального провадження, виявлення як таких обставини, що викривають, так і тих, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надання їм належної правової оцінки та забезпечення прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень у кожній конкретній події.

Враховуючи об'єкт кримінального посягання кримінальних корупційних правопорушень, всі вони мають ряд спільних ознак, які проявляються у типовості ситуації, що складається на окремих стадіях розкриття та розслідування кримінальних корупційних складів злочинів. Так, спільним для більшості з них є перелік обставин, що підлягає доказуванню, приводи для пред'явлення про підозру особі, яка вчинила корупційне правопорушення, провадження допитів, оглядів, бухгалтерських звірок та експертиз.

Поряд з цим, кожен із вказаних корупційних злочинів наділений певною специфікою, що вимагає їх роздільного дослідження.

Але відтоді, як в Україні почали розслідувати корупційні злочини Генеральна прокуратура, САП та НАБУ, все частіше між ними виникають певні протистояння та непорозуміння. Основними проблемами можна визначити неправильне тлумачення трьох моментів щодо застосування окремих положень КПК, Закону України «Про прокуратуру» та Конституції України [13]. Пропонується звернути увагу на такі проблеми:

1. Реалізація права прокурорів, слідчих і детективів на початок досудового розслідування за заявами і повідомленнями про

вчиненні корупційні кримінальні правопорушення і внесення відповідних відомостей до Єдиного державного реєстру досудового розслідування.

2. Визначення підслідності, тобто реалізації права органів досудового слідства (у нашому випадку НАБУ) на визначення процесуальних слідчих дій як на початковому етапі досудового розслідування, так і на його подальших стадіях.

3. Допустимість здобутої під час досудового розслідування інформації (показань, документів, речей, слідів і знярядь вчинення злочину тощо), що має стати або не стати в судовому процесі доказом вчинення або невчинення злочину конкретною особою.

Аналіз зазначених законодавчих актів, на нашу думку, свідчить про те, що їх зміст є неоднозначним, чого не мало б бути в правовій державі з належним рівнем правової культури та юридичної техніки. Тому відповідні процесуальні дії повинні чітко регламентуватися нормою відповідного закону, а саме:

1. Досудове розслідування кримінальних корупційних правопорушень (злочинів) чинним законодавством України (відповідним профільним Законом і КПК) покладено на детективів НАБУ.

2. Прокурорський нагляд (контроль) за діяльністю детективів НАБУ у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням – на САП, яка у свою чергу є структурним підрозділом Генеральної прокуратури України.

3. Діяльність прокуратури і суду (включаючи Генеральну прокуратуру України, САП і в подальшому Спеціалізований корупційний суд України) регулюється Конституцією України, Законами України «Про прокуратуру», «Про судоустрій та статус суддів» [14], і в частині досудового та судового розслідування – КПК України.

Отже, запобігання корупції, як стратегічний напрям політики держави, має здійснюватися у поєднанні цілеспрямованих дій осіб, уповноважених на виконання функцій держави в рамках реалізації єдиної державної системи боротьби з корупцією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173), 1999 // Офіційний вісник України. 2010. № 15. Ст. 717.
2. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14.10.2014 р. // Офіційний вісник України. 2014. № 87. Ст. 2473.

3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. // Відомості Верховної Ради. 2014. № 49. Ст. 2056.
4. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. // Відомості Верховної Ради. 2014. № 47. Ст. 2051.
5. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. // Офіційний вісник України. 2016. № 3. Ст. 149.
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо особливостей фінансового контролю окремих категорій посадових осіб: Закон України від 23.03.2017 р. // Офіційний вісник України. 2017. № 28. Ст. 809.
7. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом в'язового режиму для України: Закон України від 18.04.2013 р. // Офіційний вісник України. 2013. № 46. Ст. 1629.
8. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (редакція станом на 16.07.2015).
9. Конституція Королевства Іспанія, 1978. URL: <http://vivovoco.astronet.ru/VV/LAW/SPAIN.HTM>
10. Кримінальний процесуальний кодекс України, // ; Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1/ О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. Р. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х.: Право, 2013. 768 с. URL: <http://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/154/1-28.pdf>12. Михайлов А. И. Прокурорский надзор в стадии предварительного расследования преступлений // Вопросы совершенствования предварительного следствия. – М., 1983. С. 118.
11. Михайлов А. И. Прокурорский надзор в стадии предварительного расследования преступлений // Вопросы совершенствования предварительного следствия. М., 1983. С. 104-118.
12. Кримінальний кодекс України, 2001. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (редакція станом на 12.08.2015).
13. Конституція України, 1996. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page>
14. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2453-17> (редакція станом на 01.04.2015).

